

УДК 364(1-22)

5. Соціальна педагогіка

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Кравченко Оксана Олексіївна

доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та
психологічної освіти,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Скочко Максим Олександрович

викладач-стажист кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Анотація:

У статті схарактеризовано особливості соціальної роботи в умовах українського села; визначено основні напрямки соціальної роботи на селі; розкрито зміст волонтерської діяльності; охарактеризовано споживачів соціальних послуг; визначено роль недержавних організацій у наданні соціальних послуг на селі.

Ключові слова: соціальна робота, соціальні послуги, складні життєві обставини, соціальне обслуговування, соціальні служби, клієнти, українське село.

Постановка проблеми: Сутність, форми, методи, зміст соціальної роботи визначаються географічними і регіональними особливостями проживання споживачів соціальних послуг, тобто в селі чи місті. Глибокі економічні реформи на селі розпочались трохи пізніше ніж у містах, і тому село на собі відчуває своєрідний «подвійний удар» негативних соціальних наслідків цих економічних перетворень (зростання безробіття, зниження життєвого рівня, зниження добробуту населення).

Соціальні проблеми мають тут більш гострий характер, а ресурсів для їх вирішення виявляється набагато менше, ніж у містах. Ускладнюють ситуацію відстала соціальна інфраструктура, дисперсність розселення, брак коштів і професійно підготовлених фахівців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Зазначені явища потребують глибокого теоретичного осмислення і конкретних практичних рекомендацій, апробованих досвідом і самим життям. Проте в науковій літературі цьому приділяється недостатня увага. В роботах Н. Гусак, Р. Вайноли, А. Капської, О. Карагодіної, О. Карпенко, Н. Коляди, В. Лютого, О. Пожидаєвої, Т. Семигіної, Т. Сили, О. Чуйко, С. Шандрук, Ю. Швалба та інших загалом наголошується на необхідності враховувати особливості соціальної роботи з різними групами населення. На муніципальне соціальне замовлення як інструмент розв'язання соціальних проблем на селі вказує А. Крупник. Досвідом роботи соціальних служб для молоді на селі, в тому числі мобільних консультативних пунктів, ділиться С. Толстоухова.

Цікавими в методологічному плані є погляди Т. Семигіної на особливості соціальної роботи в громаді, що спираються на закордонний досвід, який може бути адаптований і до наших умов [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми: Глибоких спеціальних досліджень, присвячених соціальній роботі на селі, немає, в той час як потреба в них стає все більш нагальною, зважаючи на стратегічний курс держави відродити українське село.

Мета статті: охарактеризувати організаційні засади надання соціальних послуг у сільській місцевості на основі теоретичного обґрунтування наукової проблеми.

Виклад основного матеріалу: Однією з основних функцій держави в Україні є її соціальна функція, яку закріплено в ст. 6 Конституції України [7], відповідно до якої Україна є соціальною державою. Відповідно до ст. 3 Основного Закону: людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною

цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження та забезпечення прав і свобод людини є обов'язком держави [7].

Цей напрям діяльності держави передбачає, зокрема, забезпечення гарантованого мінімального розміру оплати праці, державну підтримку сім'ї, материнства, батьківства і дитинства, інвалідів та людей похилого віку, розвиток системи соціальних служб, встановлення державних пенсій, допомоги та інших гарантій соціального захисту [8, с. 18].

Прийнятий у 2003 р. Закон України «Про соціальні послуги» [9] створив передумови для започаткування кардинально нових відносин у вітчизняній системі соціального захисту громадян, створення та активізації діяльності відповідних інституцій щодо надання соціальних послуг на більш якісному і ефективному рівнях та в раціональній спосіб. Положення вказаного Закону [9] не тільки не знайшли належного відображення у підзаконних правових актах, що регламентують питання надання соціальних послуг, але і поглибили протиріччя у національному законодавстві та не відповідають відповідним міжнародним нормам і стандартам.

Нормативно-правова неврегульованість надання соціальних послуг призводить до [10]: низьких рівнів якості, адресності та ефективності надання таких послуг; відсутності в повному обсязі стандартів соціальних послуг; недостатньої прозорості та високих адміністративних витрат; багаторівневої ієрархії мережі бюджетних установ та невідповідності наданих їм повноважень у сфері надання соціальних послуг; соціальної несправедливості.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про соціальні послуги» [9] вітчизняне законодавство про соціальні послуги ґрунтується на Конституції України [7] і складається з власне цього Закону [9], інших законодавчих і нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів, ратифікованих Україною.

Суб'єкти, що надають соціальні послуги, здійснюють свою діяльність відповідно до статутних документів, цивільно-правових договорів (для

фізичних осіб - підприємців), в яких визначено перелік соціальних послуг, категорії осіб, яким вони надаються, за наявності відповідної підготовки їх працівників, з дотриманням державних стандартів соціальних послуг, етичних, правових норм і принципів надання соціальних послуг [9]. Критерії діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, встановлюються Кабінетом Міністрів України [11].

Критеріями діяльності суб'єктів є: 1) наявність статутних документів, цивільно-правових договорів (для фізичних осіб – підприємців), в яких визначено перелік соціальних послуг, затверджений Мінсоцполітики, категорії осіб, яким вони надаються; 2) дотримання державних стандартів соціальних послуг; 3) відповідний фаховий рівень працівників суб'єкта, зокрема соціальних працівників, інших фахівців, які надають соціальні послуги, що підтверджується документом про освіту державного зразка; 4) відсутність заборгованості із сплати податків і зборів (обов'язкових платежів); 5) наявність у працівників суб'єкта особистих медичних книжок та вчасність проходження обов'язкових медичних оглядів; 6) наявність матеріально-технічної бази, необхідної для надання соціальних послуг; 7) наявність власного чи орендованого приміщення для проживання (розміщення на ніч), що відповідає санітарним та протипожежним вимогам (для суб'єктів, що надають соціальні послуги з проживання (розміщення на ніч), у тому числі стаціонарного, паліативного/хоспісного догляду, підтриманого проживання, притулку); 8) можливість забезпечення харчуванням отримувачів соціальних послуг (для суб'єктів, що надають соціальні послуги з догляду, притулку, соціально-психологічної реабілітації, якими передбачено таке харчування); 9) наявність автотранспортних засобів (для суб'єктів, що надають соціальні послуги з кризового та екстреного втручання, соціальної профілактики); 10) наявність кваліфікованого медичного персоналу (для суб'єктів, що надають соціальні послуги із стаціонарного, денного, паліативного/хоспісного догляду, абілітації); 11) наявність програм з навчання: – прийомних батьків (для суб'єктів, що надають соціальну послугу з влаштування до сімейних форм виховання); – осіб,

які перебувають у складних життєвих обставинах, з метою: – набуття ними соціально-побутових навичок (для суб'єктів, що надають соціальні послуги з підтриманого проживання, соціальної адаптації, соціальної інтеграції та реінтеграції, соціальної реабілітації, соціального супроводу/патронажу); – запобігання складним життєвим обставинам (для суб'єктів, що надають соціальну послугу із соціальної профілактики).

Соціальна послуга із стаціонарного догляду – заходи, зокрема, із створення умов для проживання, забезпечення харчуванням, твердим і м'яким інвентарем, надання допомоги у самообслуговуванні та набуття відповідних навичок, спостереження за станом здоров'я, організації розпорядку дня, реабілітації та надання медичної допомоги.

Соціальна послуга з паліативного/хоспісного догляду – заходи, зокрема, з надання допомоги у самообслуговуванні, спостереження за станом здоров'я, сприяння наданню медичної допомоги, навчання членів сім'ї щодо догляду, представництва інтересів, психологічної підтримки.

Соціальна послуга з денного догляду – заходи, зокрема, із створення умов для денного перебування, надання допомоги у самообслуговуванні, спостереження за станом здоров'я, реабілітації [11].

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про соціальні послуги» сфера надання соціальних послуг заснована на використанні та розвитку всіх форм власності і складається з державного та недержавного секторів.

До державного сектору входять суб'єкти, що надають соціальні послуги і знаходяться в державній власності, управління якими здійснюється центральними органами виконавчої влади.

Комунальний сектор включає установи та заклади комунальної власності, які надають соціальні послуги і знаходяться в підпорядкуванні органів місцевого самоврядування.

Управління державним та комунальним секторами здійснюється відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

До недержавного сектору також відносяться громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг. Управління сектором здійснюється в порядку, визначеному законодавством та відповідними статутами.

Державні та комунальні заклади і установи, що надають соціальні послуги, не підлягають приватизації і не можуть бути перепрофільовані на інші види діяльності.

Порядок створення, діяльності, реорганізації та ліквідації установ і закладів, що надають соціальні послуги незалежно від форм власності, визначається законодавством України.

Науково-методичне забезпечення сфери надання соціальних послуг здійснюється органами державного управління [9].

Статтею 12 Закону України «Про соціальні послуги» передбачено, що сфера надання соціальних послуг заснована на використанні та розвитку всіх форм власності і складається з державного та недержавного секторів [9].

На відміну від державного сектора, до якого, згідно з чинним законодавством, належать такі суб'єкти надання соціальних послуг особам, які цього потребують, як органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді, служби у справах дітей та інші служби та установи, що знаходяться в державній або комунальній власності – недержавний сектор надання соціальних послуг менш розгалужений. До недержавного сектора відносяться громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг.

Незважаючи на те, що надання соціальних послуг в Україні є прерогативою саме держави, організації недержавного сектора у сфері надання соціальних послуг особам, які цього потребують, відіграють значну роль. Спектр соціальних послуг, що надаються недержавними організаціями, є досить широким та охоплює такі соціальні сфери: надання соціальних послуг людям з обмеженими можливостями, соціальна реабілітація, робота з дітьми та

молоддю, допомога сім'ям з дітьми-інвалідами, соціальна профілактика негативних явищ серед молоді, протидія поширенню епідемії ВІЛ/СНІД, робота з безпритульними, психолого-педагогічне консультування та деякі інші.

Недержавні організації здійснюють свою діяльність залежно від території, на яку розповсюджується діяльність таких організацій, на місцевому, загальнонаціональному та міжнародному рівні [12, ст. 27].

Водночас детальний розгляд становища недержавних суб'єктів, що надають соціальні послуги – неприбуткових юридичних осіб, свідчить про те, що жодних привілеїв, пільг чи інших засобів заохочення для таких суб'єктів наразі не існує. Для українських недержавних організацій не створено сприятливих умов для виходу на ринок соціальних послуг і отримання замовлення від держави на їх надання. Незважаючи на те, що органи влади формально визнають важливу роль неурядових організацій у вирішенні соціальних проблем, державні закупівлі соціальних послуг фактично здійснюються переважно у державних установах. Державне фінансування проектів недержавних організацій поширюється на обмежене коло таких організацій, а саме: організації інвалідів, ветеранів, молодіжні та дитячі громадські організації. Без права на отримання державного фінансування залишаються, зокрема, недержавні організації, що надають соціальні послуги багатодітним сім'ям або невиліковно хворим. Через обмеження можливості участі недержавних суб'єктів – надавачів на ринку соціальних послуг та низький рівень державних соціальних послуг деяким категоріям осіб, вирішення важливих суспільних проблем гальмується [12, ст. 27].

Сьогодні творяться нові ідеї та теорії заохочення громадян до участі в місцевому самоврядуванні, підтримки та поширення волонтерських ініціатив членів громади. Підґрунтям цих ідей є різноманітні погляди щодо замученості громадян до участі в місцевому самоврядуванні. Наприклад, І. Шумляєва, систематизуючи ці погляди, зазначає, що одні дослідники вважають, що слід ввести обмеження для участі населення у вирішенні місцевих проблем, інші –

що висувати на обговорення з населенням можливо лише найпростіші питання, треті – що участь людей у прийнятті рішень є не обов'язковою [14, с.165-166].

В сучасних умовах відбуваються усвідомлення громадськістю та державними органами важливості соціально – педагогічної роботи, що здійснюється громадськими об'єднаннями. Формування великого руху добровольців – є одним з важливих шляхів до підвищення ефективності та продуктивної соціальної роботи в будь-якій державі. Тому на часі стоїть завдання оптимізувати впровадження фахових, державних технологій роботи з особливостями громадського руху, що об'єднає як інтереси громадян так і громадських організацій [13].

Громадські організації та волонтерський рух здавна розвивалися як взаємодоповнюючі фактори. На даному етапі волонтерська допомога активно реалізується через структурні та ресурсні можливості громадських організацій.

В умовах громадських організацій волонтери, співпрацюючи з фахівцями, реалізують велику кількість соціальних проєктів, здатні надавати швидко та оперативну допомогу та широкий перелік соціальних послуг (профілактичні заходи, тренінги, семінари, соціальні акції тощо) для різних категорій населення [13].

Крім цього, волонтери даної групи надають такі види соціальної допомоги соціально незахищеним категоріям населення:

- організація дозвілля (дитячі, молодіжні, релігійні, культурологічні організації, організації патріотичного спрямування);
- питання планування сім'ї (організації соціально-медичного профілю, жіночі та ін.)
- реабілітаційна робота (організації соціально-медичного профілю, особливо які спеціалізуються на роботі з інвалідами);
- консультації та юридична допомога у захисті прав людини (всі громадські організації);
- психологічна допомога (дитячі, молодіжні, релігійні, жіночі та ін.);

- патріотичне та моральне виховання (організації патріотичної спрямованості, культурологічні);
- патронаж вдома, батьківські університети, педагогічна допомога (дитячі, молодіжні, жіночі та релігійні організації);
- гуманітарна допомога (всі громадські організації).
- безперечно, соціальна робота громадських організацій різна за спрямуванням і залежить від профілю конкретної організації [14].

Реабілітація та соціальне обслуговування – головні форми соціальної роботи з людьми похилого віку.

Соціальне обслуговування об'єднує спеціальні і загальні форми допомоги, що носять як постійний, так і одноразовий характер. Соціальна допомога спрямована на задоволення потреб у самообслуговуванні, здійснення якого неможливе або ускладнене внаслідок втрати певних функцій. В свою чергу, загальні форми допомоги мають переважно орієнтуватися на попередження втрати здатностей самообслуговування або обмеження негативних наслідків цього. Надання особам старших вікових груп облаштованого житла, засобів малої механізації і спеціальної побутової техніки сприяє подовженню періоду їхньої самостійності. Основними формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування.

Одним із дієвих засобів соціальної реабілітації людей похилого віку є їх трудова та громадська зайнятість. Літня людина, яка залишає свою професійну діяльність, часто зазнає стресових станів. На жаль, сучасне суспільство не може задовольнити потребу в робочих місцях не лише означеної категорії громадян, але навіть і більш працездатної. Проте деякі перспективи тут можливі у сфері малого та середнього бізнесу, фермерських господарствах, присадибних ділянках [4].

Повноцінне життя людини можливе лише за умови, коли вона не відчуває ніяких обмежень у виконанні життєвих функцій. Проте, якщо такі обмеження з певних причин все ж виникають, в цивілізованому суспільстві це означає лише

те, що спільними зусиллями цієї людини та її оточення вони мають бути усунуті.

Головною метою і результатом соціальної роботи з людьми з обмеженнями є максимально можливе залучення їх до всіх сфер соціального життя, наближеного до такого стану здійснення соціальних функцій, яке притаманне звичайним людям. Під соціальними функціями (їх також називають соціальними вміннями) розуміють навчання, трудову діяльність, здатність до самообслуговування і самостійного пересування, здатність до комунікації тощо.

Соціальну роботу з людьми, які мають обмеження, здійснюють з позицій забезпечення «рівних можливостей», нормалізації та інтеграції. Терміном «рівні можливості» позначають процес, внаслідок якого різні соціальні інститути є доступними для кожного у задоволенні своїх потреб у звичайній системі освіти, охорони здоров'я, зайнятості та в системі соціальних послуг. Термін «нормалізація» стосується всіх сфер унормованого життя суспільства. Зазначений термін включає звичайний денний розпорядок, відповідну конфіденційність, залучення до соціальних, емоційних і сексуальних стосунків з іншими, можливості для особистісного зростання, отримання оплачуваної роботи, вибір і участь у прийнятті рішень, що стосуються власного життя [4].

Спеціальні групи клієнтів соціальної служби – це особи, які потребують сторонньої спеціальної кваліфікованої допомоги і користуються можливими послугами відповідних закладів; при цьому обов'язковим є наявність згоди або контракту щодо надання послуг. До спеціальних груп клієнтів прийнято відносити: – хворих на алкоголізм та наркоманію, СНІД; – осіб з девіантною, соціально дезадаптованою і кримінальною поведінкою; – неповнолітніх правопорушників, засуджених, а також тих, хто повернувся з місць позбавлення волі.

Це люди, котрі через різні суб'єктивні та об'єктивні причини мають складні соціальні проблеми і потрапили у важку життєву ситуацію [4].

У сільських місцевостях України проживає біля 7 млн. жінок. Це третина усіх жінок та 52,8% сільського населення. Проте статистичної інформації щодо

їх життя обмаль. Дослідницької – ще менше. Через це проблеми цих жінок усвідомлені недостатньо. Їх не покладено в основу державних політик і програм.

Дані Держстату переважно описують демографічні показники, стан «населення», а також його «освіти» і «здоров'я», зокрема й сільських жінок. Немає даних щодо їх становища на ринку праці, рівнях прийняття рішень, доступу до першочергових соціальних послуг. Майже нема даних про захищеність від насильства.

Втім за непрямыми даними Держстату можна скласти певну картину.

Тож, доступ до оплачуваної праці дуже низький. За останніми даними, у с/г (разом із лісовим та рибним) були зайняті тільки 17,5 % працездатного населення. Лише третина з них – жінки. Більшість селянок працездатного віку – самозайняті або зайняті неформально.

С/г це переважно некваліфікована праця, і тільки 0,6 % жінок з усіх працюючих у галузі підвищували свою кваліфікацію. Що вказує на гендерно стереотипні підходи до навчання. За даними Держстату 2016 р., середньомісячна зарплата жінок зайнятих у с/г складала 2767 грн., що становило 83,7% зарплати зайнятих там же чоловіків. Нагадаємо, що оплата в с/г галузі є найнижчою.

Багато жінок працюють в маленьких містах та містечках. Щоб доїхати до них із сіл, вони витрачають і так мізерні кошти та час на дорогу. Основними труднощами у пошуку роботи жінок є: брак робочих місць біля дому, територіальна віддаленість, нестача місцевого транспорту, погана якість доріг, відсутність соціальної інфраструктури.

Між жінками і чоловіками існують великі гендерні розриви у контролі ресурсів і власності в сільських місцевостях, і ці розриви зростають.

За площею с/г угідь 49,2% очолюваних жінками аграрних господарств господарюють на 16,8% землі, тоді як решта 50,8%, очолені чоловіками, господарюють на 83,2% земельних площ. Жінки очолюють біля 1/5 сільськогосподарських підприємств (18,4%), і 1/10 (11,4%) великих та середніх

із них. Середня площа с/г угідь на 1 господарство очолюване жінкою, складає 1,87 га, тоді як чоловіком – 8,98 га. За даними Держстату 2014 р., очолювані жінками аграрні господарства поступаються очолюваним чоловіками й за усіма іншими показниками.

Відносно рівні чоловіки та жінки власники сільських домогосподарств. Жінки очолюють 49,5% домогосподарств, з середньою площею 0,89 га. Середня площа «чоловічих» домогосподарств 1,33 га. Водночас, з початком приватизації і розвитком сільськогосподарського бізнесу, жінки часто змушені продавати свої земельні ділянки за невелику ціну, бо це єдине для них джерело готівкових коштів.

Соціальний захист трудових прав жінок в цьому сегменті відсутній. Робота селянок в домогосподарствах не зараховується до трудового стажу. За даними Держстату, середній рівень доходів сільських домогосподарств дорівнює 50% прожиткового мінімуму. Для цих жінок зависокі розміри добровільних соціальних внесків, і вони не беруть участі в соціальному страхуванні.

Загалом тип зайнятості і патерни дискримінації жінок на ринку праці різні та залежать від сектору та характеру зайнятості, а також місцевості проживання.

Однак державна політика щодо рівності на ринку праці не має стратегій, що підвищували б економічні можливості жінок, працюючих у різних секторах економіки [5].

Матеріальна допомога надається особам, що знаходяться у складній життєвій ситуації, у вигляді грошової або натуральної допомоги: продуктів харчування, засобів санітарії і особистої гігієни, засобів догляду за дітьми, одягу, взуття та інших предметів першої необхідності, палива, а також технічних і допоміжних засобів реабілітації.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» можуть надаватися такі види соціальних послуг:

– соціально-побутові послуги – забезпечення продуктами харчування, м'яким та твердим інвентарем, гарячим харчуванням, транспортними послугами, засобами малої механізації, здійснення соціально-побутового патронажу, соціально-побутової адаптації, виклик лікаря, придбання та доставка медикаментів тощо;

– психологічні послуги – надання консультацій з питань психічного здоров'я та поліпшення взаємин з оточуючим соціальним середовищем, застосування психодіагностики, спрямованої на вивчення соціально-психологічних характеристик особистості, з метою її психологічної корекції або психологічної реабілітації, надання методичних порад;

– соціально-педагогічні послуги – виявлення та сприяння розвитку різнобічних інтересів і потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, організація індивідуального навчального, виховного та корекційного процесів, дозвілля, спортивно-оздоровчої, технічної та художньої діяльності тощо, а також залучення до роботи різноманітних закладів, громадських організацій, заінтересованих осіб;

– соціально-медичні послуги – консультації щодо запобігання виникненню та розвитку можливих органічних розладів особи, збереження, підтримка та охорона її здоров'я, здійснення профілактичних, лікувально-оздоровчих заходів, працетерапія;

– соціально-економічні послуги – задоволення матеріальних інтересів і потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, що реалізуються у формі надання натуральної чи грошової допомоги, а також допомоги у вигляді одноразових компенсацій;

– юридичні послуги – надання консультацій з питань чинного законодавства, здійснення захисту прав та інтересів осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, сприяння застосуванню державного примусу і реалізації юридичної відповідальності осіб, що вдаються до протиправних дій щодо цієї особи (оформлення правових документів, захист прав та інтересів особи, інша правова допомога тощо);

– послуги з працевлаштування – пошук підходящої роботи, сприяння у працевлаштуванні та соціальне супроводження працевлаштованої особи;

– інформаційні послуги – надання інформації, необхідної для вирішення складної життєвої ситуації (довідкові послуги); розповсюдження просвітницьких та культурно-освітніх знань (просвітницькі послуги); поширення об'єктивної інформації про споживчі властивості та види соціальних послуг, формування певних уявлень і ставлення суспільства до соціальних проблем (рекламно-пропагандистські послуги);

– інші соціальні послуги [9].

Суб'єкти, що надають соціальні послуги, можуть їх надавати в інших формах, не передбачених цією статтею, але визначених Кабінетом Міністрів України в переліку платних соціальних послуг:

1. Догляд: 1) догляд вдома; 2) догляд стаціонарний; 3) денний догляд; 4) паліативний догляд.

2. Підтримане проживання.

3. Послуга соціальної адаптації.

4. Надання притулку.

5. Консультування.

6. Представництво інтересів.

7. Посередництво (медіація) - допомога у врегулюванні конфлікту.

8. Соціальна профілактика.

9. Соціальна інтеграція та реінтеграція.

10. Соціальна реабілітація.

11. Соціальний супровід під час працевлаштування та на робочому місці.

12. Кризове та екстрене втручання.

13. Транспортні послуги.

14. Натуральна допомога (пошиття одягу, ремонт одягу, ремонт взуття, перукарські послуги, прання білизни та одягу, ремонтні роботи) [2].

Перелік та порядок надання соціальних послуг за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування регулюються законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Право на отримання соціальних послуг мають громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які проживають в Україні на законних підставах та перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» [3].

Висновки та перспективи подальшого дослідження: Отже, на основі здійсненого аналізу можна зробити висновок, що стан соціальної роботи на селі має різкі зміни в економіці, політиці, соціальній сфері України порівняно з соціальною роботою в містах, що ілюструється навіть специфікою періодизації, яка висвітлює запізнілість забезпечення села державними соціальними послугами.

На сучасному етапі існують проблеми соціального обслуговування селян, пов'язані із слабкою фінансовою базою органів соціального захисту та слабким кадровим забезпеченням. Тому важливо в систему професійної підготовки ввести систему інформації про село, а саме: поняття, функції і типологізацію сільської місцевості, проблеми розвитку сільських територій, концептуальні основи комплексного збалансованого розвитку сільської місцевості [6].

Подальшого розгляду потребує висвітлення особливостей соціальної роботи в українському селі за умов обмежених можливостей, що примушує селян розраховувати перш за все на себе, на допомогу родини, сусідську взаємовиручку та селищні ради.

Список використаних джерел:

1. Тюптя Л. Т. Соціальна робота (теорія і практика) [Текст]: навч. посібник / Л.Т. Тюптя, І. Б. Іванова. – К. : Знання, 2008. – 578 с.

2. Постанова кабінет міністрів України Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/12-2004-п/paran19#n19>

3. Закон України Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

4. Робота в громаді : практика і політика / Т. В. Семигіна ; Національний університет «Києво-Могилянська академія», Школа соц. роботи ім. В. І. Полтавця.

5. Альтернативна доповідь неурядових організацій по виконанню Україною конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок https://issuu.com/undpukraine/docs/2016_cedaw_ukrainian_report_1

6. Введення в соціальну роботу / За ред. І. Григи. – К.: Фенікс, 2001. – С.95-123

7. Конституція України <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

8. Арістова І. В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення України / І. В. Арістова // Форум права: електрон. науково-фахове видання. – 2006. – № 2. – С. 18-21.

9. Закон України Про соціальні послуги <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

10. Павлюк К. Соціальні послуги: недофінансувати чи міняти систему: [Електронний ресурс] / К. Павлюк // Часопис «Незалежний Аудитор». – 2014. – Режим доступу: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/593?view

11. Постанова кабінет міністрів України Про затвердження критеріїв діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1039-2012-п/paran8#n8>

12. Сідельник Л. Неурядові організації – ефективні союзники держави в наданні соціальних послуг: теорема чи аксіома?// Громадянське суспільство. – 2010. – № 1. – С. 22-27.

13. Сметанюк Т. І. Волонтерська активність громади / Т. І. Сметанюк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету

імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. – 2015. - Вип. 25. – С. 186-194

14. Порадник міському голові / за заг. ред. Н. Кошманенко. – К.: [б.в.], 2006.

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ПРИНЦИПЫ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ УСЛУГ НА СЕЛЕ

Кравченко Оксана Алексеевна

доктор педагогических наук, доцент, декан факультета социальной и психологической образования,

Уманский государственный педагогический университет имени Павла

Тычины

Скочко Максим Александрович

преподаватель-стажер кафедры социальной педагогики и социальной работы, Уманский государственный педагогический университет имени Павла

Тычины

Аннотация: В статье охарактеризованы особенности социальной работы в условиях украинского села, определены основные направлениями социальной работы на селе; раскрыто содержание волонтерской деятельности; выделены нормативные основы; охарактеризованы потребители социальных услуг; определена роль негосударственных организаций в предоставлении социальных услуг на селе.

Ключевые слова: социальная работа, социальные услуги, сложные жизненные обстоятельства, социальное обслуживание, социальные службы, клиенты, украинское село.

ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF PROVIDING SOCIAL SERVICES FOR SALT

Kravchenko O. O.

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of
Social and Psychological Education,
Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna

Skochko M. A.

teacher-trainee of the Department of Social Pedagogy and Social Work,
Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna

Summary: The article describes the features of social work in the conditions of the Ukrainian village; the basic directions of social work in the village are determined; the content of volunteer activity is revealed; normative principles are outlined; Characterized by consumers of social services; the role of non-governmental organizations in providing social services in the village is determined.

Key words: social work, social services, difficult life circumstances, social services, social services, subjects providing social services.